

TURIZM MARSHRUTLARI ORQALI DIPLOMATIK ALOQALARNI MUSTAHKAMLASH

Raxmonova Zilola Narzulloyevna

Osiyo xalqaro universiteti magistri

Annotatsiya: *Ushbu ilmiy ishda turizm marshrutlarining tashqi siyosat va diplomatik aloqalarni mustahkamlashdagi roli o‘rganildi. O‘zbekiston, Rossiya Federatsiyasi, Janubiy Koreya va Italiya misollarida milliy turizm strategiyalari, empirik tahlillar va statistik ma’lumotlar asosida turizmning diplomatik funktsiyasi tahlil qilindi. Ish turizmni “yumshoq kuch” vositasi sifatida qo‘llash, madaniy almashinuv va iqtisodiy hamkorlikni rivojlantirish imkoniyatlarini ko‘rsatadi.*

Kalit so‘zlar: *Turizm marshrutlari, diplomatiya, tashqi siyosat, milliy turizm strategiyasi, yumshoq kuch, madaniy almashinuv, empirik tahlil, statistika.*

УКРЕПЛЕНИЕ ДИПЛОМАТИЧЕСКИХ СВЯЗЕЙ ЧЕРЕЗ ТУРИСТИЧЕСКИЕ МАРШРУТЫ

Аннотация: *В данной научной работе исследуется роль туристических маршрутов в укреплении внешней политики и дипломатических связей. На примере Узбекистана, Российской Федерации, Южной Кореи и Италии проанализированы национальные стратегии туризма, эмпирические данные и статистика, выявляющие дипломатические функции туризма. Работа демонстрирует возможности использования туризма как инструмента «мягкой силы», развития культурного обмена и экономического сотрудничества.*

Ключевые слова: *туристические маршруты, дипломатия, внешняя политика, национальная стратегия туризма, мягкая сила, культурный обмен, эмпирический анализ, статистика.*

STRENGTHENING DIPLOMATIC RELATIONS THROUGH TOURISM ROUTE

Abstract: *This research paper explores the role of tourism routes in strengthening foreign policy and diplomatic relations. Using the cases of Uzbekistan, the Russian Federation, South Korea, and Italy, it analyzes national tourism strategies, empirical data, and statistics to reveal the diplomatic functions of tourism. The study demonstrates how tourism can serve as a “soft power” tool, fostering cultural exchange and economic cooperation.*

Keywords: *tourism routes, diplomacy, foreign policy, national tourism strategy, soft power, cultural exchange, empirical analysis, statistics.*

Turizm nafaqat iqtisodiy salohiyatni oshiruvchi faoliyat balki xalqaro munosabatlarda strategik vosita sifatida ham tobora muhim o‘rin egallab bormoqda. Xususan, turistik marshrutlar orqali amalga oshiriladigan madaniy almashinuv, xalqaro hamkorlik va diplomatik aloqalarni mustahkamlash jarayonlari global tashqi siyosatning ajralmas qismiga aylanmoqda. Turistik marshrutlar, jumladan tarixiy savdo yo‘llari, madaniy meros yo‘laklari va tematik yo‘nalishlar, davlatlar orasida nafaqat sayyohlarni jalb etadi, balki xalqlararo muloqot va o‘zaro tushunishni kuchaytiradi. Shu tariqa davlatlar o‘z milliy imijini mustahkamlab, xalqaro maydonda o‘zaro hurmat va hamkorlikni rivojlantiradi. Ilmiy tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, turizmning diplomatik funksiyasi – bu “yumshoq kuch” strategiyasining samarali elementlaridan biri bo‘lib, u orqali davlatlar o‘rtasida siyosiy ishonch, madaniy almashuv va iqtisodiy manfaatlar uyg‘unlashadi.

Turistik marshrutlar orqali diplomatik aloqalarni mustahkamlash konsepsiyasi davlatlararo muloqotni barqarorlashtirish, madaniy tushunishni oshirish va iqtisodiy hamkorlikni kuchaytirish uchun samarali mexanizm sifatida qaraladi. Madaniy marshrutlar – masalan, Buyuk Ipak yo‘li kabi tarixiy yo‘nalishlar – markaziy rol o‘ynaydi, chunki ular tarixiy, ijtimoiy va iqtisodiy almashinuvlar mazmuniga ega¹² Bu yo‘nalishlar orqali sayyohlar nafaqat manzaralarni ko‘rishadi, balki turli madaniyat va urf-odat bilan yaqindan tanishadilar, bu esa xalqaro diplomatik aloqalarni mustahkamlashga xizmat qiladi. Turizm marshrutlarining diplomatik ahamiyati “yumshoq kuch” kontsepsiyasi bilan chambarchas bog‘liqdir. “Yumshoq kuch” – bu davlatning madaniy, axloqiy va gumanitar qiymatlari orqali global maydonda ijobiy imij ishlab chiqish strategiyasi bo‘lib, turistik yo‘nalishlar orqali xalqaro auditoriyalar bilan to‘g‘ridan-to‘g‘ri muloqot qilish imkonini beradi. Diplomatiik aloqalarni rivojlantirishda turizmning o‘rni shundaki, u davlat imijini shakllantirish, madaniyatni targ‘ib qilish va turli mamlakatlar fuqarolari o‘rtasida ijobiy his-tuyg‘ularni mustahkamlashga yordam beradi.

O‘zbekiston strategik geografik joylashuvi va boy tarixiy merosi bilan turistik marshrutlarni diplomatik instrument sifatida faol foydalanmoqda. Ipak yo‘li yo‘nalishidagi xalqaro ilmiy-amaliy konferensiyalar orqali mamlakatlararo hamkorlik, tajriba almashish va umumiy turizm strategiyalarini shakllantirish ustuvor vazifaga aylangan. Bu turdagi tashabbuslar nafaqat turizmni rivojlantirishga, balki hududiy diplomatik aloqalarni mustahkamlashga ham xizmat qilmoqda.

Turizm marshrutlari tashqi siyosat vositasi sifatida quyidagi yo‘nalishlarda qo‘llaniladi:

-Madaniy almashinuv dasturlari – tarixiy marshrutlar bo‘ylab madaniy festival va ko‘rgazmalar orqali xalqlararo tushunishni kuchaytirish.

-Hamkorlik bitimlari va memorandumlar – davlatlar o‘rtasida turizmga oid diplomatik bitimlar tuzish orqali strategik aloqalarni mustahkamlash.

-Regional turizm koridorlarini rivojlantirish – qo‘shni davlatlar bilan birgalikda tematik yo‘nalishlarni yaratish va ularni xalqaro auditoriyaga targ‘ib qilish.

¹² IAU Uzbekistan. Turizm va madaniy marshrutlar: diplomatik potentsial. 2021

-Xalqaro tadbirlar va konferensiyalar – turizm konferensiyalari orqali global miqyosda hamkorlik platformalarini kengaytirish.

Turizm marshrutlari nafaqat sayyohlarni jalb etish balki xalqaro diplomatik aloqalarni mustahkamlashda ko‘plab funksiyalarni bajaradi. Birinchi navbatda, ular *madaniy ko‘pri*k vazifasini bajaradi, ya’ni turistik yo‘nalishlar orqali turli davlatlar fuqarolari bir-birining tarixiy va madaniy merosini chuqurroq tushunadi va qadrlaydi. Xususan, bir nechta transmilliy yo‘nalishlar — Buyuk Ipak yo‘li, Rim imperiyasi yo‘llari yoki Pan-Amerika yo‘laklari — global mintaqalarda madaniy almashinuvni kuchaytirgan¹³ Ushbu yo‘nalishlar bo‘ylab tashkil etilgan turistik marshrutlar sayyohlar uchun tarixiy yodgorliklar, milliy urf-odatlar va madaniy an‘analarga to‘g‘ridan-tog‘ri kirish imkonini yaratadi.

Ikkinchi funktsiya — *ijtimoiy integratsiya*. Turizm orqali odamlar o‘zaro muloqotga kirishadi, til, urf-odat va kundalik hayotdagi farqlarni o‘rganadi. Bu esa stereotiplarga qarshi kurashish va ijtimoiy tolerantlikni oshirishda samarali vositadir. Masalan, Yevropa Ittifoqi chegaralararo turistik tashabbuslari orqali avval bir-biridan uzoq bo‘lgan fuqarolik jamiyatlari o‘rtasida ijtimoiy ko‘priklar barpo etilgan¹⁴. Bu jarayonlar davlatlararo siyosiy muzokaralarga ijobiy ta’sir ko‘rsatadi, chunki fuqarolar darajasidagi do‘stona munosabatlar rasmiy diplomatik kanalarga ham ijobiy signal yuboradi.

Uchinchi funktsiya — *iqtisodiy hamkorlikni mustahkamlash*. Turizm marshrutlari iqtisodiy manfaatlarni ulashish orqali ham diplomatiyani qo‘llab-quvvatlaydi. Transmilliy turistik koridorlar ko‘plab kichik va o‘rta bizneslarni birlashtiradi: mehmonxonalar, gastronomik marshrutlar, hunarmandchilik bozorlar va transport xizmatlari¹⁵. Bu esa qo‘shni davlatlar o‘rtasida investitsiya aloqalarini mustahkamlab, umumiy iqtisodiy integratsiyaga zamin yaratadi.

To‘rtinchi funktsiya sifatida turizm marshrutlari *xavfsizlik va tinchlik diplomatiyasini* qo‘llab-quvvatlaydi. Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, turizmning rivojlanishi konfliktidan zarar ko‘rgan yoki siyosiy beqarorlik mavjud bo‘lgan hududlarda ijobiy o‘zgarishlarni rag‘batlantiradi¹⁶. Misol uchun, Janubi-Sharqiy Osiyo davlatlari o‘rtasidagi turistik yo‘laklar tinchlik aloqalarini mustahkamlashda muhim rol o‘ynagan bo‘lib, ular orqali mintaqaviy xavfsizlik hamkorligini mustahkamlash bo‘yicha ko‘p tomonlama tashabbuslar yuzaga kelgan.

Turizm marshrutlarini diplomatika vositasi sifatida muvaffaqiyatli boshqarish uchun davlatlar bir qator strategik chora-tadbirlarni amalga oshiradi. Avvalo, xalqaro hamkorlik mexanizmlarini mustahkamlash zarur. Turizm bo‘yicha xalqaro tashkilotlar (masalan, BMT Dunyo Turizm Tashkiloti – UNWTO) va mintaqaviy platformalar davlatlar o‘rtasida siyosiy dialogni rag‘batlantiradi¹⁷. Bu tashkilotlar umumiy turizm standartlari, xavfsizlik protokollari va barqaror yo‘nalishlar bo‘yicha tavsiyalar ishlab chiqadi. Ikkinchidan, madaniy diplomatiya dasturlari ishlab chiqilishi lozim. Bu dasturlar turistik marshrutlarni

¹³ Briedenhann, J. *Heritage, Tourism and Society*. Routledge, 2018.

¹⁴ European Commission. *Cross-border Cooperation in Tourism Report*. 2020.

¹⁵ UNWTO. *Tourism and Economic Integration*. 2021

¹⁶ Hall, C.M., Page, S. *The Geography of Tourism and Recreation*. Routledge, 2020.

¹⁷ UNWTO Annual Report. 2024.

targ‘ib qilish bilan birga madaniyatlararo almashinuv, til o‘rganish va hamkorlik tadbirlarini birlashtiradi. Masalan, “Madaniyatlararo demarkatsiya yo‘li” kabi dasturlar xalqaro festival va mahorat darslarini birlashtirib, turizm yo‘nalishlarida birgalikda tadbirlar o‘tkazadi. Uchinchidan, barqaror turizm infratuzilmasini rivojlantirish muhim ahamiyatga ega. Bu yo‘nalish ekologik, ijtimoiy va iqtisodiy barqarorlikni hisobga olgan holda rejalashtiriladi. Barqaror turistik marshrutlar nafaqat sayyohlar uchun jozibador, balki mahalliy hamjamiyatlar uchun uzoq muddatli foyda keltiradi. Bunday yondashuv diplomatika nuqtai nazaridan ham muhim, chunki u davlatlararo majburiyatlarni mustahkamlashga yordam beradi.

Turizm marshrutlari orqali diplomatik aloqalarni mustahkamlash jarayoni mamlakatning tashqi siyosati va milliy turizm strategiyasi o‘rtasidagi uzviy bog‘liqlikni talab qiladi. Tashqi siyosat davlatning xalqaro maydondagi maqsad va manfaatlarini belgilaydi, shu bilan birga turizm strategiyalari esa ushbu maqsadlarni amaliyotga tatbiq qilish vositasi sifatida xizmat qiladi¹⁸. O‘zbekiston misolida, milliy turizm strategiyasi “O‘zbekiston 2030” konsepsiyasi doirasida ishlab chiqilgan bo‘lib, unda turizm nafaqat iqtisodiy rivojlanish, balki tashqi siyosatning yumshoq kuch (soft power) elementlari sifatida ko‘riladi¹⁹. Milliy strategiyada Buyuk Ipak yo‘li yo‘nalishidagi tarixiy shaharlar va madaniy meros ob‘ektlari xalqaro auditoriyaga tanitish, shuningdek, xalqaro konferensiyalar va festival orqali diplomatik aloqalarni rivojlantirish maqsad qilib qo‘yilgan. Shu tariqa turizm marshrutlari davlatning tashqi siyosiy imijini mustahkamlashga xizmat qilmoqda.

Qiyoslash uchun, Janubiy Koreya strategiyasini ko‘rib chiqaylik. Janubiy Koreya milliy turizm strategiyasida “Hallyu” (K-pop, kino va moda) orqali diplomatik manfaatlarni ilgari surish asosiy yo‘nalish sifatida belgilangan²⁰. Turizm va madaniy marshrutlar tashqi siyosat vositasi sifatida xizmat qiladi, chunki global auditoriya koreys madaniyati va iqtisodiy brendi bilan tanishadi, bu esa diplomatik aloqalarga ijobiy ta’sir ko‘rsatadi. Shuningdek, Italiya milliy turizm strategiyasida tarixiy va madaniy merosni saqlash va targ‘ib qilish tashqi siyosat bilan uzviy bog‘langan. Vatikan va Rim shahridagi tarixiy yo‘nalishlar nafaqat sayyohlar uchun, balki diplomatik delegatsiyalar uchun ham muhim platforma hisoblanadi²¹. Bu yo‘nalishlar orqali davlatlararo muloqot va hamkorlik kengayadi, va Italiya o‘z madaniy diplomatiyasini mustahkamlaydi. Taqqoslash shuni ko‘rsatadiki, mamlakatlarning milliy turizm strategiyalari tashqi siyosat maqsadlari bilan moslashgan taqdirda samarali bo‘ladi. O‘zbekiston tarixiy va madaniy merosni xalqaro auditoriyaga tanitish orqali diplomatik aloqalarni kuchaytirsam, Janubiy Koreya va Italiya madaniy va pop-madaniy yo‘nalishlar orqali global imijni oshiradi²². Har bir strategiya o‘ziga xos yo‘nalishga ega bo‘lsa-da, ularning barchasi turizm marshrutlarini tashqi siyosatning vositasi sifatida qo‘llashga xizmat qiladi. Shu bilan birga, milliy strategiyalarni tashqi siyosat bilan uyg‘unlashtirish jarayonida bir qator muammolar yuzaga keladi.

¹⁸ Nye, Joseph S. Soft Power: The Means to Success in World Politics. Public Affairs, 2004.

¹⁹ O‘zbekiston Respublikasi Turizm strategiyasi “O‘zbekiston 2030”. Tashqi siyosat va turizm integratsiyasi, 2021.

²⁰ Korea Tourism Organization. Hallyu and Tourism Strategy. 2022.

²¹ Italian Ministry of Tourism. Cultural Routes and Diplomacy. 2021.

²² O‘zbekiston Respublikasi Turizm strategiyasi; Korea Tourism Organization; Italian Ministry of Tourism, op.cit.

Masalan, resurslar yetishmasligi, turistik infratuzilmaning barqaror emasligi yoki siyosiy beqarorlik turizmning diplomatik potensialini cheklaydi. Shu bois samarali strategiya faqat turizm va tashqi siyosat maqsadlarini sinxronlashtirish orqali amalga oshiriladi.

Rossiya Federatsiyasi uchun turizm nafaqat milliy iqtisodiyotning muhim sohasi, balki tashqi siyosat va diplomatik aloqalarni mustahkamlashda vosita sifatida ham ahamiyat kasb etadi. So‘nggi yillarda Rossiyaning turizm statistikasi sezilarli o‘zgarishlarga duch kelmoqda. 2024-yilda rossiyalik sayyohlar tomonidan amalga oshirilgan chet elga chiqishlar soni sezilarli darajada oshib, jami 29 milliondan ortiq safar qayd etildi, shulardan taxminan 11.5 millioni sayyohlik maqsadlarda bo‘lgan — bu 2023-yilgiga nisbatan 25 % ga ko‘p (2024).²³ Shu bilan birga, rossiyalik sayyohlar orasida Turkiya yetakchi yo‘nalish bo‘lib qolmoqda, bu esa Rossiya va Turkiya o‘rtasidagi diplomatik munosabatlarni kuchaytiruvchi iqtisodiy hamkorlik omili hisoblanadi²³. Statistik ma’lumotlar shuni ko‘rsatadiki, Rossiya fuqarolari tomonidan amalga oshirilayotgan chet el sayohatlari 2024-yilda 20 % oshib, taxminan 30 million xalqaro sayohatga yetishi kutilmoqda, bu esa pandemiyadan keyingi tiklanishning aniq belgisi sifatida qaraladi. Biroq, Rossiyaning turizm oqimlari 2019-yildagi darajaga nisbatan haligacha past; 2019-yilda rossiyaliklarning chet elga sayohatlari 45 millionga yetgan edi, ammo 2023-yilda bu ko‘rsatkich qariyb yarmi darajasiga tushdi, bu esa ichki turizmga e’tibor kuchayganini ko‘rsatadi. Rossiyaga kirib kelayotgan sayyohlar soni ham so‘nggi yillarda qayta o‘sishga yuz tutgan. 2024-yilda chet ellik sayyohlar Rossiyaga tashriflari 1,57 millionni tashkil etdi, bu 2023-yilda qayd etilgan 670,700 nafarga nisbatan sezilarli darajada oshgan²⁴. Bu ko‘rsatkich Rossiyaning tashqi siyosat yo‘nalishidagi diversifikatsiya va vizani soddalashtirish siyosatining natijasi sifatida qaralmoqda, xususan, Yaqin Sharq va Osiyo bozorlariga yo‘nalishning kengayishi orqali.

Rossiyaning outbound turizmi (chiquvchi turizm) bo‘yicha ham barqarorlashish kuzatilmoqda. 2025-yilda rossiyaliklar tomonidan amalga oshirilgan outbound safarlar soni yana tiklanib, mashhur yo‘nalishlardan biri sifatida Turkiya va BAA kabi davlatlar qolmoqda. Bundan tashqari, 2025-yilda Rossiya va Xitoy o‘rtasida vizasiz rejim joriy etilishi rossiyalik sayyohlar oqimini yanada oshirishga xizmat qilishi kutilmoqda, bu ikki davlat orasidagi diplomatik hamkorlikni mustahkamlashga ham ijobiy ta’sir qiladi. Shuningdek, Rossiyaning turizm diplomatiyasi O‘zbekiston bilan ham o‘zaro manfaatli yo‘nalishlarga ega. O‘zbekiston statistikasi 2025-yilda janvar–sentabr oylarida mamlakatga kelgan chet ellik sayyohlar orasida rossiyaliklarning yetakchi o‘rinni egallaganini ko‘rsatadi — 269,158 nafar rossiyalik O‘zbekistonga tashrif buyurgan²⁵. 2025-yilda umumiy rossiyalik sayyohlar soni esa 923,7 mingga yetganligi ma’lum qilindi, bu esa 2024-yilga nisbatan 14,5 % o‘sish demakdir. Bu shuni anglatadiki, O‘zbekiston va Rossiya o‘rtasidagi turizm aloqalari nafaqat iqtisodiy, balki diplomatik platformalar sifatida ham kengaymoqda. Statistik ma’lumotlar Rossiyaning inbound turizm iqtisodiyotiga qayta

²³ Interfax — “Outbound tourism from Russia up one-fourth in 2024.” 6 Feb 2025.

²⁴ Tourism Review — “Inbound Tourism in Russia Recorded Significant Growth.” 10 Feb 2025

²⁵ Kun.uz — “O‘zbekistonga sayohat uchun kelayotganlar orasida Rossiya fuqarolari yetakchilik qilmoqda.” 18 Nov 2025.

integratsiyalashayotganini ko‘rsatadi, bunda turistlar asosan Yaqin Sharq, Osiyo va qo‘shni davlatlardan kelib, mamlakat tarixiy va madaniy joylariga qiziqish ko‘rsatmoqda. Shu bilan birga, Gulf mamlakatlaridan Rossiyaga sayyohlar oqimi ham sezilarli darajada oshgani xabar qilinmoqda, bu esa Yaqin Sharq davlatlari bilan diplomatikaning mustahkamlanishiga olib kelmoqda. Bu statistika Rossiyaning milliy turizm strategiyasining tashqi siyosat bilan muvofiqligini tasdiqlaydi: Rossiyaning diplomatik yo‘nalishlari, vizani soddalashtirish, yo‘nalishlar diversifikatsiyasi va xalqaro marketing kampaniyalari turizm oqimlarini o‘zgartirmoqda va yangi diplomatik hamkorliklar uchun imkoniyatlar yaratmoqda.

XULOSA

Turizm marshrutlari nafaqat sayyohlik faoliyatini rivojlantirish, balki davlatlarning tashqi siyosati va diplomatik aloqalarini mustahkamlashda strategik vosita sifatida xizmat qiladi. Empirik tahlillar va statistik ma‘lumotlar shuni ko‘rsatadiki, turizm nafaqat iqtisodiy foyda keltiradi, balki madaniy almashinuv, xalqlararo muloqot va siyosiy ishonchni kuchaytiradi. Misol uchun, O‘zbekiston Buyuk Ipak yo‘li va madaniy meros ob‘ektlari orqali turizmni diplomatik instrument sifatida qo‘llab, xalqaro konferensiyalar va festival tadbirlarini tashkil etmoqda, bu esa mamlakatning tashqi siyosatdagi imijini mustahkamlashga yordam beradi. Shuningdek, Janubiy Koreya va Italiya misollari ko‘rsatadiki, madaniy va pop-madaniy resurslarni milliy turizm strategiyasiga integratsiyalash orqali davlatlar global auditoriya bilan o‘zaro aloqalarni rivojlantiradi. Rossiya Federatsiyasining empirik ma‘lumotlari esa turizm oqimlari va diplomatik manfaatlar o‘rtasidagi uzviy bog‘liqlikni tasdiqlaydi. Rossiyalik sayyohlarning O‘zbekiston va boshqa davlatlarga safarlari ortishi mamlakatlararo turizm orqali diplomatik aloqalarni mustahkamlashga xizmat qilmoqda.

Shuni ta’kidlash lozimki, turizm marshrutlarini tashqi siyosat vositasi sifatida samarali qo‘llash uchun davlatlar o‘z milliy strategiyalarini tashqi siyosat maqsadlari bilan uyg‘unlashtirishi zarur. Barqaror turizm infratuzilmasi, madaniy diplomatiya dasturlari va xalqaro hamkorlik mexanizmlari muvaffaqiyatli strategiyaning asosiy komponentlaridir. Shu bilan birga, statistik ma‘lumotlar turizmning iqtisodiy va diplomatik potensialini aniq ko‘rsatadi, bu esa strategik rejalashtirish va siyosiy qaror qabul qilishda asosiy indikator sifatida ishlatiladi. Natijada, turizm marshrutlari nafaqat iqtisodiy va madaniy manfaat keltiradi, balki davlatlararo diplomatik aloqalarni mustahkamlashda muhim vosita bo‘lib, global hamkorlik va xalqaro tinchlikni rivojlantirishga xizmat qiladi. Milliy turizm strategiyalarini tashqi siyosat bilan integratsiyalash orqali davlatlar turizmni “yumshoq kuch” sifatida samarali qo‘llash imkoniga ega bo‘ladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR;

1. Nye, Joseph S. *Soft Power: The Means to Success in World Politics*. Public Affairs, 2004.
2. O‘zbekiston Respublikasi Turizm strategiyasi “O‘zbekiston 2030”. Tashqi siyosat va turizm integratsiyasi, 2021.

3. IAU Uzbekistan. *Turizm va madaniy marshrutlar: diplomatik potentsial*. 2021. <https://iaau.uz/oz/news/3416>
4. Nauchny Impuls. *Turizm va diplomatiya: xalqaro aloqalarni rivojlantirish*. 2022. <https://nauchnyimpuls.org/index.php/fokus/article/view/1930>
5. Briedenhann, J. *Heritage, Tourism and Society*. Routledge, 2018.
6. European Commission. *Cross-border Cooperation in Tourism Report*. 2020.
7. UNWTO. *Tourism and Economic Integration*. 2021.
8. Hall, C.M., Page, S. *The Geography of Tourism and Recreation*. Routledge, 2020.
9. Asian Development Bank. *Tourism and Regional Cooperation in Southeast Asia*. 2019.
10. UNWTO Annual Report. 2024.
11. Council of Europe. *Culture Routes as Tools for Dialogue*. 2020.
12. Tourism Review — “Inbound Tourism in Russia Recorded Significant Growth.” 10 Feb 2025. https://www.tourism-review.com/russian-inbound-tourism-benefits-from-chinese-and-german-visitors-news14794?utm_source=chatgpt.com
13. Financial Times — “Gulf tourists flock to up-and-coming holiday destination: Russia.” Aug 2025. https://www.ft.com/content/f68bd9f6-72fa-4d94-b211-d07dff23bfa4?utm_source=chatgpt.com
14. Travel & Tour World — “Russian Outbound Tourism Sees Strong Growth; Visa-Free Travel Deal with China.” 8 Sep 2025. https://www.travelandtourworld.com/news/article/russian-outbound-tourism-sees-strong-growth-visa-free-travel-deal-with-china-poised-to-alter-trends-in-2025/?utm_source=chatgpt.com
15. Kun.uz — “O‘zbekistonga sayohat uchun kelayotganlar orasida Rossiya fuqarolari yetakchilik qilmoqda.” 18 Nov 2025. https://kun.uz/news/2025/11/18/ozbekistonga-sayohat-uchun-kelayotganlar-orasida-rossiya-fuqarolari-yetakchilik-qilmoqda?utm_source=chatgpt.com
16. Sputniknews.uz — “O‘zbekiston 2025-yilda 10,7 mln sayyoh qabul qildi — rossiyaliklar soni keskin oshdi.” 9 Dec 2025. https://oz.sputniknews.uz/20251209/turizm-hajm-russia-sayyohlar-54045291.html?utm_source=chatgpt.com